

Богдан Шуневич
м. Дубляни, Україна

Сучасний стан використання оберненого навчання в українських зкладах вищої освіти і перспективи на майбутнє

Abstract. *The research deals with a short history of the flipped learning method in Ukraine and the USA at its beginning of development, advantages and topicality of the method use in peaceful time and under martial law on the example of teaching disciplines "Theory and Practice of Translation", "Psychology and Pedagogy of the Higher School", "Scientific Foreign Language", as well as attention is payed to the search for Ukrainian translation versions of the term flipped learning, which, in the author's point of view, would be more correctly conveyed in its meaning.*

Key words: *flipped learning; flipped classroom; advantages and topicality of using flipped learning; Ukrainian equivalents of the term flipped learning*

Обернене навчання, перевернуте навчання (анг. *flipped learning*) або перевернута аудиторія (анг. *flipped classroom*) згадується у науково-методичній українській [1; 2] і закордонній літературі [3] протягом трьох останніх десятиліть. Це метод навчання, під час якого традиційне уявлення про навчання в аудиторії змінюється, тому що студенти ознайомлюються з навчальним матеріалом перед заняттям, а на самому занятті в основному поглиблюють знання з вивченої теми шляхом обговорення цього матеріалу, виконують практичні завдання, пов'язані з вивченим матеріалом, проводять лабораторні дослідження під керівництвом викладача.

Мета доповіді – розглянути коротку історію виникнення методу *flipped learning* – обернене навчання; його переваги та актуальність використання у мирний час і під час воєнного стану на прикладі викладання дисциплін: «Теорія і практика перекладу», «Психологія і педагогіка вищої школи», «Наукова іноземна мова», а також звернути увагу на пошук українських варіантів перекладу терміну *flipped learning*, які, на нашу думку, правильніше передають його значення.

Розглянемо послідовність впровадження цього методу навчання в українських і закордонних навчальних зкладах:

1. 1999–2000 навчальний рік, кафедра прикладної лінгвістики (ПЛ) Національного університету «Львівська політехніка» (НУЛП).

Нами такий підхід використовувався на кафедрі прикладної лінгвістики Львівської політехніки під час читання лекцій з дисципліни «Теорія і практика перекладу»: студенти готували текст лекції вдома на основі підручника Ілька Корунця «Теорія і практика перекладу» та інших матеріалів, а під час лекції

презентували доповіді, обговорювали практичні завдання із заданої теми у формі питань і відповідей [1; 2].

2. 2006 рік, освітня мережа KhanAcademy, США.

Цей підхід до вивчення матеріалу вперше використовувався за кордоном у міжнародній освітній мережі KhanAcademy, заснованій американським підприємцем Салманом Ханом. С. Хан записував невеликі навчальні відеоролики, щоб допомогти своїй молодшій сестрі у вивченні математики вдома, та викладав їх у відкритий доступ, а під час занять їй легше було засвоїти потрібний матеріал.

3. 2007 рік, Вудландська школа, штат Колорадо, США.

Вчителі хімії Джонатан Бергман та Аарон Самс створювали відеоуроки для учнів Вудландської школи в штаті Колорадо. Учні самостійно вивчали ці матеріали вдома, а на уроках виконували лабораторні роботи з цієї тематики, консультувалися з вчителями стосовно незрозумілого їм матеріалу. Ідея виникла у вчителів, коли вони зрозуміли, що учні, які пропустили уроки через хворобу чи інші причини, не мають можливості вивчити вчасно ці теми. Тому вчителі почали записувати відео уроків і запропонували їх учням для самостійного вивчення вдома [4].

Необхідність використання оберненого навчання в українському та закордонних навчальних закладів значно відрізнялася і полягала в тому, що на початках діяльності новоствореної кафедри прикладної лінгвістики Львівської політехніки у 1997 р., там не було достатньо технічних засобів навчання, щоб використати їх для підсилення голосу лектора в аудиторії, де було більше 100 студентів з чотирьох груп, рипучі парти, шум від яких потрібно було перекрити під час читання лекції. Були тільки підручники та інші друковані матеріали, зміст яких треба було усно донести до студентів. Тому викладач змушений був запропонувати кільком студентам почергово у кожній окремо групі студентів засвоїти параграфи лекції, які вони повинні були опрацювати та озвучити під час наступної лекції, підготувати унаочнення цих матеріалів, щоб краще донести зміст своєї частини лекції студентам цих чотирьох груп. Після кожної таким чином озвученої частини лекції, решту студентів могли ставити питання студентам-доповідачам стосовно якихось незрозумілих англомовних термінів, важко зрозумілих абзаців та ін. Завдання викладача полягало в організації навчального процесу за допомогою цього методу, у допомозі під час створення унаочнення та оцінюванні результатів всієї проведеної роботи. Пізніше для поширення інформації стосовно лекцій, на кафедрі ПЛ НУЛП була використана веб-сторінка, спеціально створена для цієї дисципліни. Студенти, які готувалися до читання своєї частини лекції на занятті, часто залишали на веб-сторінці тексти своїх доповідей, коментарі, терміни з поясненнями, що полегшувало іншим студентам сприйняття змісту лекції.

Під час використання такого методу навчання у Львівській політехніці, ще не існувало англійського терміну *flipped learning* і його українського еквіваленту *перевернуте навчання*. Ми називали такий спосіб навчання – *обернене навчання*. Особливістю спеціальності *прикладна лінгвістика* є те, що студенти вивчають два блоки дисциплін, один з яких пов'язаний з вивченням двох іноземних мов, а другий – з комп'ютерними науками. Тому студенти і викладачі готові були створити самостійно веб-сторінку і активно поповнювати її новими навчальними матеріалами для організації оберненого навчання. В одній із доповідей на міжнародній конференції, спільно зі студентами кафедри прикладної лінгвістики НУЛП, були розглянуті можливості використання елементів дистанційного навчання на заняттях з курсу „Теорія і практика перекладу”, які були розміщені на веб-сторінці для цієї дисципліни.

В американських навчальних закладах, замість друкованих, використовувалися електронні матеріали (відеоролики, відеоуроки), які ще краще, ніж друковані паперові, давали можливість пояснювати теми, які потрібно було засвоювати учням самостійно вдома, а вже на самому занятті виконували різні вправи, лабораторні роботи з цієї тематики, консультувалися з вчителями стосовно незрозумілого їм матеріалу. Подібні електронні матеріали, які згадані вище про американські школи, використовувалися студентами і викладачами НУЛП після створення веб-сторінки для цієї дисципліни на сайті університету.

Під час епідемії коронавірусу (березень 2020 р.), а пізніше запровадження воєнного стану в Україні (лютий 2022 р.) використання оберненого навчання стало надзвичайно актуальним. Наприклад, з оголошенням повітряної тривоги під час онлайн-лекції для аспірантів першого року навчання з дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» чи практичного заняття з «Наукової іноземної мови» викладач змушений піти в укриття і дати можливість аспірантам зробити те ж саме за місцем їх проживання. Тому одним із способів продовжити навчальний процес у всіх освітніх закладах України є використання методу *оберненого навчання*.

Переваги використання оберненого навчання. Цей метод навчання є різновидом *комбінованого навчання* (анг. *blended learning*), яке поєднує в собі *дистанційне і очне навчання*. *Комбіноване навчання* характеризується рядом переваг порівняно з іншими методами навчання. Наприклад, відбувається посилення взаємодії між студентами та викладачем зі зміною стратегії викладання в бік навчання, орієнтованого на студента. Студенти мають можливість готуватися у відповідний час і місце, яке їм підходить, і стільки разів, скільки потрібно для того, щоб зрозуміти матеріал, який вони вивчають.

Учні закордонних навчальних закладів поєднували традиційне очне із дистанційним, відповідно, у формі невеликих навчальних відеороликів або відеоуроків. У нинішніх умовах учні та студенти мають кращі умови для організації оберненого навчання з допомогою сучасного апаратного і програмного забезпечення та ліній зв'язку.

Цей метод також сприяє: спільній роботі між студентами, збільшуючи їх залучення до вивчення навчального матеріалу і переходить від пасивного слухання до активного навчання; появи більшої кількості часу для практики, розв'язку критичного мислення, ведення дискусій, оскільки студенти йдуть на заняття вже підготовленими.

Українські варіанти перекладу терміну *flipped learning*. На нашу думку, на основі вище поданого матеріалу, український еквівалент *перевернуте навчання* англійського терміну *flipped learning* потребує уточнення у його перекладі. У терміні не йдеться про перевертання чогось, а про зміну порядку чи послідовності організації навчального процесу під час вивчення навчального матеріалу за допомогою чи без допомоги сучасних технологій. Тому варіантами українських еквівалентів можуть бути запропоновані нами терміни, наприклад, *обернене навчання*, *випереджувальне навчання* та інші.

Подібним прикладом є виникнення і використання синонімів *комбіноване*, *змішане*, *гібридне навчання* до згаданого вище англійськомовного терміна *blended learning* [6].

Висновки. У статті розглянуто перші приклади використання оберненого навчання в Україні і США. Описані три приклади впровадження оберненого навчання відбувалися у мирний і воєнний час.

Під час воєнного стану в Україні обернене навчання використовується постійно, особливо, коли відбуваються повітряні тривоги, тобто, немає часу, щоб завершити, наприклад, розпочату лекцію, практичне заняття. Викладач змушений негайно перейти в укриття і у випадку, якщо повітряна тривога триває довше, ніж заняття, зобов'язати студентів самостійно засвоїти матеріал лекції чи практичного заняття, щоб на наступному занятті вияснити незрозумілі питання, виконати практичні завдання та закріпити здобуті студентами самостійно вивчений матеріал і продовжувати вивчати запланований матеріал.

Для легшого сприйняття студентами навчального матеріалу, викладачі змушені готувати і відправити їх студентам додаткові самостійно розроблені електронні матеріали, а також навчальні матеріали українських платформ масових відкритих онлайн курсів, наприклад, Прометеус (Prometeus), ЛінгваСкілз (LingvaSkills), Курсера (Coursera), ЮТюб каналів (YouTube channels) та інших електронних і друкованих матеріалів, які стосуються тематики пропущених лекцій чи практичних занять [7].

Наступні наші дослідження з цієї тематики будуть стосуватися використання методу *оберненого навчання* у навчальних закладах у післявоєнний час. Матеріали дослідження можуть бути корисними для організації навчання під час повітряних тривог і бомбардувань ракетами та дронами для викладачів навчальних закладів тих країн, уряди яких не підтримують нашу країну в боротьбі проти російських окупантів, а отже у майбутньому можуть самі стати наступними жертвами окупації московськими чи іншими «визволителями».

Література

1. Шуневич Б. Історія виникнення та українські еквіваленти терміна «flipped learning». *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Досвід онлайн та офлайн навчання іноземців і перекладачів»* (До 35-річчя кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців ДНУ), 03 квітня 2024 р., кафедра перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Дніпро, 2024. С. 5-6.
2. Семинар на тему «Теорія і практика перевернутого навчання». URL: <https://lnup.edu.ua/uk/kafinozem2020/newsinozem/5464-newskafinmov230615>
3. What's the Difference Between a Flipped Classroom and Flipped Learning? URL: <https://edtechmagazine.com/k12/article/2014/07/whats-difference-between-flipped-classroom-and-flipped-learning>
4. Незалежна освітня корпорація **TEACHHUB**. URL: <https://teach-hub.com/scho-take-perevernute-navchannya/>
5. Шуневич Б., Басовський Я., Бардиш С. Використання елементів дистанційного навчання на заняттях з курсу „Теорія і практика перекладу” // Науково-методичні матеріали 7-ої Міжнародної конференції “Стратегії та методи навчання мовам для спеціальних цілей”, 7-8 квітня 2005 р. К.: ІМВ. С. 136-137.
6. Шуневич Б.І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. К., 2008. С. 19-40.
7. Шуневич Б., Рак Н. Сучасний відбір навчальних матеріалів для студентів закладів вищої освіти. International scientific conference «Information technologies and management in higher education and sciences»: conference proceedings (November 28, 2022. Fergana, the Republic of Uzbekistan). Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. Part 3. P. 376-380. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-270>. Available: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/292/8176/17066-1?inline=1>